

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

КУРЕНКОВА ЯНА ОЛЕКСІЇВНА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ
ПІДПРИЄМСТВА З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ»
(на матеріалах ПП «Спецтранс»)**

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»**

Чернігів 2023

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки, обліку і оподаткування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент ГЛИВЕНКО Валентина Василівна,
доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного
університету «Чернігівська політехніка»

Рецензент: бухгалтер ПП «Спецтранс» Чертополох В. М.

Захист відбудеться «20» грудня 2023 р. о 9.00 год. на засіданні
Екзаменаційної комісії в Національному університеті «Чернігівська
політехніка»

Завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування

д.е.н., проф.

Дерій Ж. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Облік розрахунків з покупцями та замовниками має велике значення для будь-якого підприємства, що активно працює в умовах ринкової економіки, оскільки кожне підприємство, яке веде фінансово-господарську діяльність, у процесі свого існування здійснює розрахунки з покупцями та замовниками - за придбану покупцями продукцію, із замовниками - за виконану роботу та надані послуги. Виникаючі в організації економічні відносини з покупцями і замовниками є необхідною умовою її діяльності, оскільки забезпечують безперервну роботу підприємства.

Актуальність дослідження розрахунків з покупцями та замовниками полягає в тому, що операції розрахунків з покупцями та замовниками численні, їх частота висока, нормативна база регламентованого обліку цих операцій розгалужена та динамічна.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками, а також розробка заходів щодо вдосконалення організації обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками на досліджуваному підприємстві.

Для досягнення поставленої мети, в роботі слід виконати наступні завдання:

- розглянути поняття та особливості організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків підприємства з покупцями і замовниками;
- узагальнити законодавчо – нормативну базу, що регулює питання організації обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками;
- проаналізувати тенденції та напрямки розвитку підприємств транспортної галузі в Україні;
- надати фінансово – економічну характеристику ПП «Спецтранс»;

- розглянути організацію обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на досліджуваному підприємстві;

- надати пропозиції щодо удосконалення організації обліку на підприємстві;

- розробити пропозиції щодо удосконалення організації обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками.

Об'єктом дослідження виступає процес організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками на Приватному підприємстві «Спецтранс».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками.

Методи дослідження. для здійснення поставлених завдань вжито як загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування, конкретизація), так і емпіричні (документування, розрахунково-аналітичні та балансово-звітні прийоми).

Інформаційна база кваліфікаційної роботи складається з первинної документації, реєстрів обліку та фінансової звітності досліджуваного підприємства, а також нормативно-правових актів, теоретичних і практичних публікацій, монографій, підручників і посібників.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення облікової політики та розрахунків з покупцями і замовниками. Зокрема, запропоновано внести зміни в деякі елементи облікової політики, такі як рівень суттєвості та розширити Робочий план рахунків, посилити контроль за первинною документацією та за станом розрахунків з покупцями і замовниками тощо. Запропоновані заходи сприятимуть покращенню організації обліку та підвищенню ефективності діяльності досліджуваного підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на IX Міжнародній науково-

практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку (м. Чернігів, НУ «Чернігівська політехніка», 27 листопада 2023 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей:

Куренкова Я. О. Організація облікової політики підприємства // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : IX Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2022р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. – С. 45-46.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст викладено на 74 сторінках друкованого тексту. Робота містить 14 таблиць, 3 рисунки, 13 додатків. Список використаних джерел налічує 65 найменувань, поданих на 8 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі «Теоретичні засади обліку, аналізу та аудиту розрахунків підприємства з покупцями і замовниками» охарактеризовано поняття, принципи та особливості обліку розрахунків підприємства з покупцями і замовниками. Встановлено, що розрахунки проводяться різними способами: через безготівкові перекази у банках або у формі готівкових платежів. Один із видів розрахунків включає в себе обмін товарно-матеріальними цінностями між підприємствами. Це охоплює обмін продукцією, роботами та послугами, які передбачають оплату в грошовій формі.

Визначено, що для розрахунків із покупцями та замовниками використовується синтетичний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». За дебетом цього рахунку відображається збільшення дебіторської заборгованості покупців, за кредитом – зменшення дебіторської заборгованості, тобто, оплата покупцями отриманих товарів, робіт чи послуг чи списання дебіторської заборгованості.

Визначено, що аналіз розрахунків з покупцями і замовниками є важливим елементом фінансового управління. Цей процес визначає ефективність фінансових операцій, забезпечує стабільність грошового потоку та взаємодію з клієнтами. Ключові аспекти аналізу включають строки оплати, структуру заборгованості, резерви сумнівних боргів, залежність від клієнтів, умови платежу та політику кредитування. Детальний огляд цих факторів дозволяє оптимізувати стратегії управління коштами, зменшувати ризики та забезпечувати стабільність фінансового стану підприємства.

Виявлено, що проведення аудиту розрахунків підприємства з покупцями і замовниками є складним процесом, що вимагає уваги до організаційних аспектів. Ключові етапи включають планування, аналіз контрактів, перевірку розрахунків та оплат, оцінку дебіторської заборгованості та тестування правильності операцій. Після завершення робіт формуються висновки та рекомендації, які обговорюються з управлінням. Аудиторська документація та звітність грають ключову роль у цьому процесі. Важливо враховувати особливості конкретного підприємства при проведенні аудиту.

Визначено, що діяльність будь-якого господарства завжди пов'язана з нормативно-правовою базою. Основним джерелом інформації для роботи є законодавчі акти України, галузеві інструкції та нормативні документи, що регулюють операції, пов'язані з розрахунками з покупцями і замовниками.

Виявлено, що розуміння нормативних джерел забезпечення обліку, аналізу та аудиту розрахунків підприємства з покупцями і замовниками є важливим для прийняття обґрунтованих рішень щодо дебіторської заборгованості на підприємстві. Сучасні суб'єкти підприємництва потребують повноцінної системи облікового контролю заборгованості, яка не може функціонувати належним чином без відповідного нормативного й правового регулювання.

У другому розділі роботи «Облік, аналіз і аудит розрахунків підприємства з покупцями і замовниками на ПП «Спецтранс» охарактеризовано організацію обліку розрахунків з замовниками на підприємстві та проаналізовано основні фінансово – економічні показники діяльності.

Транспортна галузь є ключовою основою для економічного функціонування будь-якої країни у світі та важливим елементом її інтеграції в міжнародне господарство. Тому стабільність діяльності підприємств у цьому секторі виграє велике значення. ПП «Спецтранс» надає свої послуги на ринку транспортних перевезень з 2009 року. Гнучка цінова політика,

бонусна система, а так само індивідуальний підхід до кожного клієнта, дозволяють швидко і якісно доставляти будь-які вантажі в будь-яку точку Європи. Основним пріоритетом в роботі фірми є виконання перевезень по країні вантажним транспортом та експедиційні послуги. Компанія підтримує тісні партнерські зв'язки з такими фірмами як: «Нова Пошта», «Сільпо-Фуд», «Данон», та інші.

Встановлено, що організаційно-управлінська структура ПП "Спецтранс" включає вище керівництво, відділ фінансового управління, відділ логістики та постачання, відділ маркетингу та реклами, технічний відділ, оперативне відділення, а також безпеку і сертифікацію. Директор визначає стратегічні цілі та контролює виконання рішень, бухгалтерія відповідає за фінансову діяльність, відділ логістики планує транспортні потоки, відділ маркетингу займається рекламою та стратегіями, технічний відділ обслуговує транспорт, оперативне відділення забезпечує безперебійне перевезення, а безпека і сертифікація відповідає за відповідність стандартам безпеки та отримання дозволів.

Під час дослідження здійснено аналіз основних фінансово – економічних показників підприємства. Встановлено, що ПП «Спецтранс» протягом досліджуваного періоду є прибутковим. Хоча слід зазначити, що рентабельність продажів за три роки дослідження постійно зменшувалась.

Проведено аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості на ПП «Спецтранс». У процесі аналізу сум дебіторської та кредиторської заборгованостей виявлено: зменшення дебіторської заборгованості; збільшення кредиторської заборгованості; негативно оцінюється непокриття дебіторською заборгованістю кредиторської.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення організації обліку та контролю розрахунків підприємства з покупцями і замовниками на ПП «Спецтранс» проаналізовано існуючу облікову політику на підприємстві ПП «Спецтранс» та запропоновано кілька ключових кроків, які можна врахувати при удосконаленні організації роботи бухгалтерської служби, документообігу

та облікової політики підприємства.

Під час аналізу існуючої облікової політики підприємства встановлено, що облік операцій з постачальниками ведеться виключно на рахунку 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками", включаючи аванси. Цей підхід відображає сутність заборгованості підприємства за надані послуги та отримані товари, але не враховує повний обсяг зобов'язань перед постачальниками, тому було запропоновано внесення змін у систему обліку розрахунків з постачальниками (ведення авансових платежів постачальникам окремо на 371 рахунку).

Встановлено, що ПП «Спецтранс» ефективно веде облік фінансових операцій з покупцями та замовниками, але для поліпшення точності обліку та моніторингу дебіторської заборгованості, необхідно внести певні корективи у фінансову політику, зосереджену на обліку розрахунків із зазначеними сторонами. При обліку розрахунків з покупцями та замовниками в робочому плані рахунків не передбачено субрахунки, що відображають вид послуги у загальній формі, доцільно було додати такі субрахунки: субрахунок 1 – розрахунки за основним видом діяльності, субрахунок 2 – розрахунки за експедиційні, субрахунок 3 – розрахунки з інших робіт.

Визначено, що причиною високого рівня дебіторської заборгованості на підприємстві ПП «Спецтранс» є відсутність системи внутрішнього контролю, яка може сприяти затягуванню строків погашення заборгованості та порушенню дебіторської дисципліни.

Запропоновані заходи удосконалення організації обліку та контролю розрахунків підприємства з покупцями та замовниками: регулярний внутрішній аудит розрахунків, періодичний аналіз їх структури, підвищення контролю за документацією та впровадження системи моніторингу дебіторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження, були сформовні висновки та запропоновані наступні рекомендації щодо покращення ведення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на Приватному підприємстві «Спецтранс».

1. Визначено економіко-правову сутність розрахунків з покупцями та замовниками та їх значення в умовах ринкових відносин.

2. Узагальнено чинні законодавчі акти та норми, які регулюють розрахунки з покупцями та замовниками, для визначення вимог і обмежень, які обумовлені законодавством.

3. Систематизовано різні правила та умови, які визначаються при укладанні договорів із замовниками та покупцями, включаючи строки платежів та можливі знижки.

4. Розглянуто основні принципи та підходи до обліку розрахункових операцій з метою визначення теоретичних засад бухгалтерського відображення таких транзакцій.

5. Проаналізовано організаційні процеси, пов'язані з веденням розрахунків, включаючи створення систем контролю, регламентуючих процедур та документообіг.

6. Визначено ключові аспекти проведення аналізу розрахунків з покупцями і замовниками.

7. Виділено основні етапи проведення аудиту розрахунків з покупцями і замовниками.

8. Визначено ключові напрямки розвитку транспортної галузі в Україні.

9. Охарактеризовано організаційну структуру досліджуваного підприємства та його види діяльності.

10. За результатами аналізу фінансових показників ПП «Спецтранс» в динаміці за 2020-2022 рр. встановлено, що підприємство є прибутковим та рентабельним, незважаючи на зниження чистого доходу від реалізації та

деяких інших показників.

11. Охарактеризовано документальне оформлення розрахунків підприємства з покупцями і замовниками.

12. Виділено основні аспекти організації розрахунків з покупцями і замовниками на досліджуваному підприємстві.

13. За результатами аналізу стану дебіторської заборгованості підприємства встановлено, що у звітному році вона має тенденцію до зменшення, проте причиною цього є не покращення стану розрахунків, а зменшення кола покупців і замовників.

14. Встановлено, що проведення аудиту розрахунків з покупцями і замовниками дає можливість здійснювати чіткий контроль та управляти можливими ризиками в області розрахунків з покупцями та замовниками.

15. Запропоновано удосконалити організацію роботи облікового апарату за допомогою розробки Положення про бухгалтерію.

16. Обґрунтовано необхідність перегляду межі суттєвості в обліковій політиці, а саме встановлення її в відносній величині в розмірі 2% від валюти балансу.

17. Здійснено розгляд можливого розширення робочого плану рахунків за рахунок більшої деталізації рахунків 105, 203, 207, 23.

18. Запропоновано внесення змін у систему обліку розрахунків з постачальниками (ведення авансових платежів постачальникам окремо на 371 рахунку).

19. Обґрунтовано необхідність складання графіку документообігу, що дасть змогу прискорити рух документів та підвищити якість облікової роботи.

20. Запропоновано удосконалення обліку розрахунків через впровадження автоматизованої системи моніторингу за дебіторською заборгованістю

21. Запропоновано підвищити контроль за наявністю та порядком заповнення первинних документів, пов'язаних із розрахунками з покупцями і замовниками.

22. Запропоновано проведення регулярного внутрішнього аудиту розрахунків для своєчасного виявлення можливих недоліків у розрахункових операціях.

23. Запропоновано проводити періодичний аналіз структури розрахунків для оперативного виявлення можливостей їх оптимізації.

АНОТАЦІЯ

Куренкова Я. О. Організація обліку, аналіз та аудит розрахунків підприємства з покупцями і замовниками» (на матеріалах ПП «Спецтранс»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Облік і оподаткування». - Національний університет «Чернігівська політехніка». Чернігів, 2023.

У роботі досліджено особливості організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків підприємства з покупцями і замовниками, розглянуто законодавчо – нормативну базу, що регулює питання організації обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками.

Проаналізувано тенденції та напрямки розвитку підприємств транспортної галузі в Україні. Надано фінансово-економічну характеристику діяльності ПП «Спецтранс», здійснено оцінку обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на досліджуваному підприємстві, наведені основні елементи облікової політики щодо організації обліку та оподаткування на підприємстві ПП «Спецтранс».

Розроблені пропозиції спрямовані на вдосконалення організації обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками на досліджуваному підприємстві. За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо внесення змін в облікову політику, розширення Робочого плану рахунків, посилення контролю за первинною документацією та за станом розрахунків з покупцями і замовниками та ін.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: РОЗРАХУНКИ, ПОКУПЦІ, ЗАМОВНИКИ, ТРАНСПОРТНА ГАЛУЗЬ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ, АУДИТ, ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ.